

Elemez, értelmez, átél és érez

Gombos Péter: Dobj el mindent... és olvas!
Pont Kiadó, Bp., 2013.

„Miközben még mindig vannak szépirodalmat faló könyvmolyok a környezetünkben, a többség szabadidejében inkább valamilyen digitális eszköz mellett találja meg a szórakozást. Jómagam régóta állítom, hogy ez ellen jobb híján – tényleg csak muszájból, hiszen az olvasóvá nevelés sokkal inkább családi környezetben kellene, hogy történjen – a tanítók és a magyartanárok tehetnek a legtöbbet. Amikor néhány évvel ezelőtt egy hetedikes csoportot kaptam, rögtön elhatároztam, itt az idő, hogy bebizonyítsam, amiről addig »csak« prédikáltam. Ráadásul az alanyaim teljes mértékben megfelelőek voltak ehhez, mert 14 gyerekből mindössze egy vallotta magát olvasónak, a többiek – saját elmondásuk szerint – soha (!) nem olvastak kedvtelésből. A program neve: »Dobj el mindent és olvas!«”

A kötet cím találó, magam is ezt tettem. A szerzőnek igaza van. Olvasni minden test- és élethelyzetben lehet, sőt szükséges és kell. Néha vezényszóra, néha simogatásra, sokszor belső készletéből. A szerzőnek igaza van, mondom, nemcsak azért, mert az olvasás szent ügy, hanem azért is, mert olvasni jó. S ki tudhatná ezt jobban, mint egy olvasáskutató.

Gombos Péter kötete egyszerre tudományos és ismeretterjesztő: ta-

nulmányok, esszék, könyvkritikák, recenziók, reflexiók sajátosan válogatott gyűjteménye. Olvasásra ösztönző kalauz.

A kiadvány szerkezete is tökéletesen megfelel a fenti műfaji sokszínűségnek. Elsőként jönnek az állítások. Válogatás az olvasáspedagógiai írások közül. A diagnózis meghatározása után egy jó háziorvoshoz méltóan jönnek a gyógyító pirulák. Javallatok az olvasóvá nevelés, válás sokféle lehetőségére. Mert bizony a szerző igazi erőssége nem abban áll, hogy megmutat egy utat, hanem felvet több eszközt, módszert, amelyek lehetnek sikeresek, ha a hatóanyag olyan szervezetbe jut, amely fogékony rá. De nem csodaszerek, amelyek mindenkit és mindenkor megjavítanak. *Dobj el mindent és olvas!* címmel egy sajátos olvasási gyakorlatot is kapunk az első fejezet végén: a tanóra megszakítható, a kedves könyvüket maguknál tartó diákok egy megadott jelre, egy bizonyos időtartományban, kiszakadva térből és feladatból, alámerülhetnek egy történetbe. Jó ötlet, mondanánk, sőt, remek ötlet, de már látom is magam előtt azokat a tanárokat, akik a tanterv és a tananyag „lebonyolításának” elkötelezett harcosai. Rosszalóan vonják majd össze a szemöldöküket. Hogy lehet így megtartani egy szabályosan megtervezett órát, mekkora sérülések érik a tananyagot, óra-

vázlatot, tanmenetet, helyi tantervet, ha csak úgy két füttyszó között vadul olvasni kezdenek a diákok. Magam is tanár volnék, sokszor találkoztam már azzal a jelenséggel, hogy a diák a pad alatt olvas, és azzal is, hogy az ilyen-olyan okból az irodalmi kánonban szereplő szövegek nem okoznak kitörő örömet a tanulóknak. Egy alkalommal, egy *Jókai*-regénnyel szembeni elutasító magatartásra válaszul azt találtam mondani, hogy *Jókai* zseniális, humoros, nagyszerű elbeszélő. A diákok inkább unalmasnak találták. No, de a következő 4 órán (értsd 4x45 perc) felolvastam *A kétszarvú ember* című regényét. Meghallgatták. Nyertem harminc hallgatót/olvasót, mert a kalandos történet és a különleges helyzet még a nagyobb diákokat is elragadja. Vesztettem néhány óravázlatot, nem kár értük.

A szerzőnek igaza van, kezdtem, s most folytatom. Az olvasóvá nevelés, válás, az emberformálás, gondolkodás és attitűd kialakítása többet ér, többet is hoz majd később a tanmenet elemeinek keresztülpréselésénél. Az a néhány perc az órából jócskán megtérül az értő és szerető olvasó személyiség formálódásában, és visszahat tanulási, ismeretszerzési szokásaira, módszereire. Az első fejezetben a diagnózis és a gyógy mód az állítások és a példák kettőségében mutatkozik meg. Ugyanez

a szerkezet jellemzi a könyv további négy fejezetét is. Az állítások és megállapítások ezekben is megvannak, a példák zöme azonban konkrét szövegpélda. A tematikus és műfaji csoportosítás lehetőséget ad a szerző számára, hogy magyar és külföldi szerzők műveinek ismertetésekor rámutasson a „jó gyakorlatokra”, lehetőségekre, módszerekre, amelyek az olvasás népszerűsítésének szolgálatába állíthatók. A könyvismertetések, könyvkritikák nem csupán egy adott mű megítélésében segíthetnek, vagy könnyíthetik meg a választást olvasmány és olvasmány között, hanem eszközöket adnak szülők és tanárok kezébe, amelyeket innentől fogva lelkesen használhatnak. *Lázár Ervin, Csukás István, Janikovszky Éva, Varró Dániel, Lackfi János* és számos más magyar szerző műve kerül terítékre a tanulmányok és recenziók sorában. De nem fukarkodik a szerző a népszerű, értékes és érdekes külföldi irodalommal sem. *Silvana De Marin* keresztül a fantasyk világába, *Ann Fine* segítségével az ifjúsági regények divatos példáihoz, *Suzanne Collins* kapcsán a ma fokozott érdeklődésre számot tartó (*Az éhezők viadala*) abszurd világba kalauzolja el az olvasót.

Az olvasáskutató nézőpontja egyrészt a szakemberé. Amit ír, mond, javasol, azt módszeres kutatások és elemzések előzték meg. Tételeken vizsgálhat olyan tényeket, amelyek hazánkban és a világ más országaiban megjelent irodalmi szövegek befogadásával kapcsolatosak. Módszeresen értelmezheti jelen korunk olvasási nehézségeinek okait, az olvasási szokások megváltozásával kialakult helyzetet, ennek rövid- és hosszú távú következményeit. Az olvasáskutató szakember, akinek a kezében a szöveg nem csupán élmények forrása, hanem eszköz az olvasás és persze a megértés elemzésének rendszerében. Eddig tart a szigorúan szakmai oldal.

De az olvasáskutató olvasó is, akinek jó és rossz érzések kavarnak a lelkében, ha meséket, regényeket, novellákat, különféle műfajú szépírodalmat olvas. Aki beleél, átél, érez, befogad, megért és természetesen továbbgondol, akárcsak mi magunk. A kötet szakmaiságon túlmutató érénye, hogy az olvasás lélektanába is

bepillantathatunk a könyvekről való elmélkedés ürügyén. E kettős én tetten is érhető a tanulmányok és kritikák szövegeiben. Az előbbiben hangsúlyosabb az elemző én, a másodikban pedig az érző, ezekben a szövegrészekben személyesebb is a hang. Ez fontos dolog, hiszen az olvasásról és az olvasnivalóról nemcsak irodalomelméleti, módszertani szempontból lehet beszélni, hanem a befogadott élmény alapján is. Az élményközpontú olvasás elengedhetetlen feltétele az olvasóvá válásnak.

A tények makacs dolgok. Manapság számos adattal lehet alátámasztani az olvasási kedv, szokások lanyhulását; ezt lehet nem szeretni, de vitatni nem nagyon érdemes. Különösen a fiatalok életmódjának ismeretében kár elvitatni a statisztikák hitelességét. Kevesebbet, mást és máshogy olvasnak világszerte, így Magyarországon is. Ezen lehet keseregni, veteles erkölcsi normákra hivatkozva meg- és elítélni korunk értékrendjének devalválódását. De lehet, és talán kell is megoldási javaslatokon törni a fejünket, cselekvési megoldásokra sarkallni, összegyűjteni és közreadni olyan példákat, legyenek azok akár jól felhasználható szövegek, akár módszerek, megoldások, amelyek nemcsak bekötik a sebet, hanem gyógyítják is azt. *Gombos Péter* ezt teszi

ebben a kötetben, ettől hasznos és jó olvasmány szülőknek, tanároknak, a nevelés és oktatás területén dolgozóknak és persze mindenki másnak is, aki szeret olvasni. Tehát: *Dobj el mindent... és olvass!*

(Az írás első megjelenése az Új Pedagógiai Szemle 2014. 1-2. számában.)

DIÓSZEGI ENDRE 1961-ben született Budapesten, az ELTE BTK magyar-történelem szakán végzett 1988-ban. Azóta a budapesti Ady Endre Gimnáziumban tanít, osztályfőnök, a humán tagozat programvezetője, ELTE mentortanár. Szaktanácsadóként tíz éven át dolgozott a Fővárosi Pedagógiai Intézetben, 1996-tól tizenöt éven át az MTV oktatási-ismeretterjesztő műsoraiban szerepelt, húsz esztendeje a Kossuth Kiadó Zrt. tanácsadója, irodalmi és történelmi könyvsorozatok szerkesztője. Fábíán Márton szerzőtársával irodalmi tankönyvcsalád szerzője, számos más ismeretterjesztő könyv, digitális tananyag, cd, film, televíziós kulturális vetélkedő fűződik a nevéhez. A Sulinet Digitális Tudásbázis irodalom tananyagának szerzője, programvezetője. 2010-től a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Tanári Tagozatának elnöke.